

Vad är CE-märkning

CE-märkning är en produktmärkning inom EU och EES.

Bokstäverna CE är en förkortning för *Conformité Européenne* ('i överensstämmelse med EG-direktiven'). Att en produkt är CE-märkt betyder att tillverkaren eller importören intygar att produkten uppfyller EU:s grundläggande hälso-, miljö- och säkerhetskrav för den aktuella produkten.

Vad säger lagen

"Lag (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll" §14-34 avser CE-märkning.

Där framgår bl a att det är olagligt att CE-märka produkter som inte omfattas av CE-märkning. Respektive tillsynsmyndighet har införlivat EU-direktiven i Svensk lag.

Exempelvis så har Arbetsmiljöverket genom AFS 2008:3 Maskiner införlivat Maskindirektiv 2006/42/EG i Svensk lag som en del av arbetsmiljölagen och Elsäkerhetsverket har införlivat LVD och EMC i Elsäkerhetsföreskrifterna.

CE-märkning av maskiner i entreprenader

Inom byggbranschen förekommer olika missuppfattningar om vad CE-märkning av maskiner innebär och vad som omfattas. En är att utrymmen skall CE-märkas, t.ex. värmecentraler och fläkttrum en annan är att system skall CE-märkas, tex ventilationssystem, värmesystem, tappvattensystem mm. Då CE-märkning av maskiner är en produktmärkning för just maskiner har detta ingenting med utrymmen eller system att göra. Det som ligger till grund för denna missuppfattning är dels en broschyr från Arbetsmiljöverket, som numera är tillbakadragen, samt 2 st handböcker, som bygger på denna broschyr, som tyvärr fortfarande finns att köpa. Det hålls även kurser som bygger på dessa handböcker som lär kursdeltagarna att utföra CE-märkning på ett lagstridigt sätt då felet med dessa skrifter är att de avser det tidigare maskindirektivet 98/37/EG som slutade att gälla 28 december 2009, men jag har nyligen sett att det inte går att anmäla sig till denna kurs längre, och min förhoppning är att denna kurs upphör. Jag uppmanar alla som gått denna kurs from 2010 till dags dato att omedelbart återkräva ekonomisk kompensation av kursarrangören.

CE-märkning enligt Maskindirektiv 2006/42/EG

Det är den som tillverkar en maskin som ansvarar för att den är CE-märkt när den släpps på marknaden, dvs finns att köpa eller tas i drift för avsedd användning som i en entreprenad normalt betyder vid entreprenadens överlämnande.

Enligt maskindirektivet finns det olika typer av maskiner, dessa kan översiktligt indelas enligt nedan:

- maskin.
- delvis fullbordad maskin.
- sammansatt maskin.

För att konstatera om en maskin är en maskin eller en delvis fullbordad maskin måste man se vilken sorts EG-försäkran om överensstämmelse som fabrikanten har upprättat för den aktuella maskinen. Har fabrikanten en EG-försäkran enligt bilaga 2A är det en maskin, har denne en EG-försäkran enligt bilaga 2B är det en delvis fullbordad maskin.

I vissa fall har fabrikanten CE-märkt sin maskin enligt något annat direktiv, exempelvis direktivet för elektrisk utrustning 2014/35/EG (LVD) eller Medicintekniska direktivet 93/42/EG (MDD) och då lyder maskinen under dessa direktiv, vilket innebär att maskinen inte klassas som maskin enligt maskindirektivet. Exempel på produkter är vissa cirkulationspumpar och ställdon respektive autoklaver.

Det finns även en maskinvariant som benämns Hushållsprodukter.

Det är maskiner som är avsedda att användas av konsument i hemmamiljö som t ex vanliga diskmaskiner, tvättmaskiner, torktumlare, köksfläktar, bordsfläktar, kupévärmare etc.

Dessa produkter klassas inte heller som maskiner enligt maskindirektivet

Maskin (t ex fläkt, pump, kylmaskin, värmepump och ventilationsaggregat.)

Denna typ är vanligt förekommande i entreprenader.

Det är en maskin som en fabrikant har tillverkat som är komplett färdig.

Fabrikanten ska ha utfört CE-märkning enligt maskindirektivet. Maskinen skall vara försedd med CE-märke och en EG-försäkran om överensstämmelse skall bifogas maskinen.

EG-försäkran om överensstämmelse brukar inläggas i DU-instruktionerna men det är inget lagkrav att det skall göra det, däremot skall fabrikanten arkivera dokumentationen i minst 10 år.

Delvis fullbordad maskin (t ex dörrautomatik och maskindelar.)

Denna typ är ofta förekommande i entreprenader.

Det är en maskindel som en fabrikant har tillverkat men som måste kompletteras med någonting för att den skall bli en komplett färdig maskin. Det är normalt den installatör som kompletterar den delvis fullbordade maskinen så att den fullbordas som är tillverkare för den maskin som då uppstår. När den delvis fullbordade maskinen kompletterats enligt sin bruks-/ Installationsanvisning skall tillverkaren utföra CE-märkning enligt maskindirektivet. Maskinen skall förses med CE-märke och en EG-försäkran om överensstämmelse skall upprättas. Maskinens EG-försäkran skall överlämnas till beställaren i DU-instruktionerna och tillverkaren skall arkivera dokumentationen i minst 10 år.

Sammansatt maskin (t ex produktionslina i sågverk, tillverknings- och förpackningsindustri.)

Denna typ är ytterst ovanlig i entreprenader.

Arbetsmiljöverket använder inte ordet "sammansatt maskin" i sina broshyrer, de använder ordet "maskinlinje" då det bättre beskriver vad som egentligen avses.

En sammansatt maskin består av flera maskiner, som monteras ihop för ett särskilt ändamål så att de fungerar som en enhet. För att en grupp maskiner skall vara en sammansatt maskin måste 3 krav uppfyllas:

1. Maskinerna skall hjälpas åt att utföra en gemensam funktion såsom produktion av en bestämd produkt.
2. Maskinerna skall påverka varandras funktion.
3. De skall ha ett gemensamt styrsystem.

Om inte samtliga tre krav är uppfyllda är dessa maskiner inte någon sammansatt maskin och ingen ytterligare CE-märkning utöver den som respektive fabrikant utfört skall utföras.

En grupp maskiner, som sinsemellan är sammankopplade men där varje enskild maskin fungerar fristående från de övriga maskinerna, är inte en sammansatt maskin.

(Se Vägledning MD §38)

Detta innebär att i en sammansatt maskin fungerar endera alla maskiner eller ingen. (Exempelvis är ett ventilationsaggregat med en cirkulationspump för värme- eller köldbärarsystem ingen sammansatt maskin enligt ovan då respektive cirkulationspump endast fungerar vid vissa utomhustemperaturer.)

Om samtliga tre krav är uppfyllda skall följande utföras:

Om de ingående maskinerna är CE-märkta maskiner skall en riskbedömning om det tillkommer risker när maskinerna sätts samman samt om nödstopp erfordras göras och dokumenteras. Bruksanvisningarna för de ingående maskinerna skall sammanställas och ev kompletteras.

Om någon av de ingående maskinerna är en delvis fullbordad maskin skall den först kompletteras enligt sin monteringsanvisning. Om någon av de ingående maskinerna är äldre maskiner skall den först kompletteras att uppfylla det nu gällande maskindirektivet.

Maskinen skall förses med CE-märke och en EG-försäkran om överensstämmelse skall upprättas. Maskinens EG-försäkran skall överlämnas till beställaren i DU-instruktionerna och tillverkaren skall arkivera dokumentationen i minst 10 år.

Tillverkare enligt maskindirektivet

Den som tillverkar en maskin ansvarar för att den är CE-märkt när den släpps på marknaden. I en entreprenad kan det vara olika tillverkare beroende på vilken typ av maskin som förekommer. Om det i entreprenaden förekommer delvis fullbordad maskin så är det den som färdigställer den delvis fullbordade maskinen till en maskin som är tillverkare. Om det förekommer sammansatt maskin är det den part som ansvarar för projekteringen som är tillverkare. Om det INTE förekommer någon sammansatt maskin är det den part som har projekteringsansvaret som räknas som tillverkare och har tolkningsföreträde, se kapitel "Kontroll".

Dokumentation

I vissa tekniska beskrivningar och AF-delar står att riskhantering skall redovisas eller överlämnas till beställaren.

Detta är felaktigt då riskhanteringen omfattar all dokumentation som finns för produkten, t ex konstruktionsritningar, materialanalyser, hållfasthetsprovningar, beräkningar etc som dessutom kan vara patentskyddade. De enda som har rätt att ta del av en maskins riskhantering är Arbetsmiljöverket då de är tillsynsmyndighet för maskiner i Sverige och då endast om de genomför en marknadskontroll eller utreder en arbetsplatsolycka för maskinen och då under sekretess.

Det enda en beställare, eller någon annan, kan kräva avseende CE-märkning är att maskinen är försedd med ett CE-märke samt en korrekt EG-försäkran om överensstämmelse för

maskinen då detta är ett kvitto på att tillverkaren utfört det som åligger denne enligt maskindirektivet inklusive riskhanteringen.

Man kan även fråga sig varför de koder som avser CE-märkning under AFC/AFD 185 (Hissar, maskiner, tryckbärande anordning) alls återfinns i AF-AMA då de regleras i lag och inte genom avtal!

Kontroll

Om det förekommer delade meningar om riktigheten av en maskins CE-märkning är det **tillverkarens** uppfattning som gäller. Om någon besiktningsman, beställare, KA, projektledare eller någon annan har en avvikande uppfattning skall denne anmäla detta till Arbetsmiljöverket och begära att de genomför en marknadskontroll av maskinen för att pröva om tillverkaren uppfyllt maskindirektivet. Det är endast Arbetsmiljöverket som kan och får bestämma om tillverkaren har uppfyllt maskindirektivet.

Vem kontrollerar utrymmen?

I Sverige har vi flera författningar som hanterar utrymmen t ex BBR och AFS. Där framgår det vilka krav utrymmen skall uppfylla avseende t ex utrymme för drift- och underhållsarbete dvs värmecentral, fläktrum mm. Dessa krav gäller oavsett om en maskin finns i utrymmet eller inte. Den som kontrollerar att gällande författningar uppfylls för en entreprenad är entreprenadbesiktningsmannen. Ansvaret för fel är beroende av entreprenadformen.

Vem kontrollerar system?

I Sverige har vi flera författningar som hanterar system t ex BBR, AFS, ELSÄK och SBF. Där framgår det vilka krav system skall uppfylla avseende t ex säkerhet mm. Dessa krav gäller oavsett om en maskin finns i systemet eller inte. Den som kontrollerar att gällande författning uppfylls för en entreprenad är entreprenadbesiktningsmannen. Ansvaret för fel är beroende av entreprenadformen.

Tomas Ehrngren

av RISE certifierad entreprenadbesiktningsman, cert 0322/04.
tomas.ehrngren@vemcon.se

Källor:

Maskindirektiv 2006/42/EG.
Vägledning för tillämpning av Maskindirektivet 2006/42/EG.
Arbetsmiljöverkets broschyr ADI 670.

Process CE-märkning enligt Maskindirektivet 2006/42/EG och AFS 2008:3 med ändringar.

Kontrollera vad respektive produkt har för EG-försäkran och följ sedan nedanstående:

